

Υπόθεση C-442/20

Αίτηση προδικαστικής αποφάσεως

Ημερομηνία καταθέσεως:

21 Σεπτεμβρίου 2020

Αιτούν δικαστήριο:

Amtsgericht Nürnberg (Γερμανία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

11 Σεπτεμβρίου 2020

Ενάγουσα:

Flightright GmbH

Εναγομένη:

Ryanair Designated Activity Company

Amtsgericht Nürnberg (ειρηνοδικείο Νυρεμβέργης, Γερμανία)

[παραλειπόμενα]

Επί της διαφοράς

Flightright GmbH,

[παραλειπόμενα] Potsdam

– ενάγουσα –

[παραλειπόμενα]

κατά

Ryanair Designated Activity Company, [παραλειπόμενα] Δουβλίνο, Ιρλανδία

– εναγομένης –

[παραλειπόμενα] [σελ. 2 του πρωτοτύπου]

λόγω απαιτήσεως

το Amtsgericht Nürnberg (ειρηνοδικείο Νυρεμβέργης) [παραλειπόμενα] εκδίδει στις 11.09.2020 [παραλειπόμενα] την ακόλουθη

Διάταξη

I. Αναστέλλει τη διαδικασία.

II. Υποβάλλει τα ακόλουθα ερωτήματα ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης δυνάμει του άρθρου 19, παράγραφος 3, στοιχείο β΄, της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και του άρθρου 267 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΚ) 261/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Φεβρουαρίου 2004, για τη θέσπιση κοινών κανόνων αποζημίωσης των επιβατών αεροπορικών μεταφορών και παροχής βοήθειας σε αυτούς σε περίπτωση άρνησης επιβίβασης και ματαίωσης ή μεγάλης καθυστέρησης της πτήσης και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 295/91:

α) Συνιστά η απεργία που οργανώνουν οι συνδικαλιστικές οργανώσεις του προσωπικού ενός πραγματικού αερομεταφορέα «έκτακτη περίπτωση» κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΚ) 261/2004;

β) Έχει εν προκειμένω σημασία αν η εν λόγω απεργία πραγματοποιείται λόγω απαιτήσεων του προσωπικού οι οποίες δεν είχαν έως τότε αποτελέσει αντικείμενο συμβατικής συμφωνίας μεταξύ του προσωπικού και του πραγματικού αερομεταφορέα;

γ) Έχει εν προκειμένω σημασία αν η συγκεκριμένη απεργία προκλήθηκε από συγκεκριμένη συμπεριφορά κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων του πραγματικού αερομεταφορέα με τη συνδικαλιστική οργάνωση; [σελ. 3 του πρωτοτύπου]

Σκεπτικό

1 I. [παραλειπόμενα] [επί της αναστολής της διαδικασίας]

- 2 Η απόφαση επί της διαφοράς [παραλειπόμενα], η οποία δεν μπορεί να προσβληθεί με τακτικά ένδικα μέσα, εξαρτάται από την απάντηση που θα δώσει, με την προδικαστική απόφασή του, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο προδικαστικό ερώτημα που διατυπώνεται στο διατακτικό.
- 2 II. Έκθεση του αντικειμένου της διαφοράς
- 3 Η ενάγουσα αξιώνει από την εναγομένη αποζημίωση ύψους 500,00 ευρώ.
- 4 Οι επιβάτες, οι οποίοι έχουν εκχωρήσει τα δικαιώματά τους στην ενάγουσα, διέθεταν επιβεβαιωμένες κρατήσεις για πτήση από τη Νυρεμβέργη (NUE) με προορισμό την Κρακοβία (KRK) με αριθμό FR5420, η οποία θα εκτελούνταν από την εναγομένη, με αναχώρηση από τη Νυρεμβέργη την 10.08.2018 στις 14:45 Uhr (τοπική ώρα) και άφιξη στην Κρακοβία την ίδια ημέρα, στις 16:15 (τοπική ώρα). Η πτήση ματαιώθηκε. Λόγος της ματαιώσεως ήταν μια απεργία των πιλότων της εναγομένης στις 10.08.2018.
- 5 Η εναγομένη είχε διεξαγάγει συλλογικές διαπραγματεύσεις με τη συνδικαλιστική οργάνωση Cockpit (στο εξής: VC) με αντικείμενο, μεταξύ άλλων, τη σύναψη γενικής συλλογικής συμβάσεως εργασίας και συλλογικής συμβάσεως εργασίας περί των αμοιβών. Οι διαπραγματεύσεις διεξάγονταν ήδη από τον Δεκέμβριο του 2017. Η συνδικαλιστική οργάνωση είχε ως στόχο την επίτευξη μισθολογικών αυξήσεων της τάξεως του 42 %. Η εναγομένη συμφώνησε σε αύξηση της τάξεως του 20 % και πράγματι κατέβαλε τα αντίστοιχα ποσά από τις αρχές του 2018. Στις 03.08.2018, η εναγομένη υπέβαλε βελτιωμένη προσφορά στη VC, η οποία δεν είχε ακόμη αποτελέσει αντικείμενο διαπραγματεύσεων. Στις 08.08.2018, η VC απηύθυνε κάλεσμα για απεργία των πιλότων. **[σελ. 4 του πρωτοτύπου]**
- 6 Λόγω της απεργίας που πραγματοποιήθηκε στις 10.08.2018, ματαιώθηκαν πτήσεις στη Γερμανία και σε άλλες χώρες. Οι υπόλοιπες πτήσεις πραγματοποιήθηκαν κατόπιν αναδιοργάνωσης του σχεδίου πτήσεως και με τη συμμετοχή άλλων πιλότων. Επιπλέον, η εναγομένη επλήγη από απεργίες στην Ιρλανδία, το Βέλγιο, τη Σουηδία και τις Κάτω Χώρες.
- 7 Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης:
- 8 Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης [(ΕΕ) 2000-C-364/01]
- 9 Το άρθρο 12 («Ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι») έχει ως εξής:
- 10 «(1) Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία του συνέρχεσθαι ειρηνικώς και στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι σε όλα τα επίπεδα, ιδίως στον πολιτικό και τον συνδικαλιστικό τομέα καθώς και στους τομείς που αναφέρονται στον πολίτη, πράγμα που συνεπάγεται το δικαίωμα κάθε προσώπου να ιδρύει με άλλους συνδικαλιστικές ενώσεις και να προσχωρεί σε αυτές για την υπεράσπιση των συμφερόντων του. [...]

- 11 Το άρθρο 28 («Δικαίωμα διαπραγμάτευσης και συλλογικών δράσεων») έχει ως εξής:
- 12 «Οι εργαζόμενοι και οι εργοδότες, ή οι αντίστοιχες οργανώσεις τους, έχουν, σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης και τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές, δικαίωμα να διαπραγματεύονται και να συνάπτουν συλλογικές συμβάσεις στα ενδεδειγμένα επίπεδα καθώς και να προσφεύγουν, σε περίπτωση σύγκρουσης συμφερόντων, σε συλλογικές δράσεις για την υπεράσπιση των συμφερόντων τους, συμπεριλαμβανομένης της απεργίας.»
- 13 Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης (SEV 35, 18.10.1961) [σελ. 5 του πρωτοτύπου]
- 14 Το μέρος I, παράγραφος 6, έχει ως εξής:
- 15 «Όλοι οι εργαζόμενοι και οι εργοδότες τους έχουν δικαίωμα για συλλογικές διαπραγματεύσεις.»
- 16 Το μέρος II, άρθρο 6 («Δικαίωμα συλλογικής διαπραγμάτευσης») έχει ως εξής:
- 17 «Για εξασφάλιση της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος της συλλογικής διαπραγμάτευσης, τα Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση [...] και αναγνωρίζουν:
- 18 (4) Το δικαίωμα των εργαζομένων και των εργοδοτών για συλλογικές ενέργειες σε περίπτωση σύγκρουσης συμφερόντων, περιλαμβανομένου και του δικαιώματος της απεργίας, με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων που θα μπορούσαν να προκύψουν από τις ισχύουσες συλλογικές συμβάσεις.»
- 19 Κανονισμός (ΕΚ) 261/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Φεβρουαρίου 2004
- 20 Η αιτιολογική σκέψη 14 έχει ως εξής:
- 21 «Όπως και δυνάμει της σύμβασης του Μόντρεαλ, οι υποχρεώσεις των πραγματικών αερομεταφορέων θα πρέπει να περιορίζονται ή και να μην ισχύουν όταν ένα συμβάν έχει προκληθεί από έκτακτες περιστάσεις οι οποίες δεν θα μπορούσαν να αποφευχθούν ακόμη και αν είχαν ληφθεί όλα τα εύλογα μέτρα. Τέτοιες περιστάσεις μπορούν ειδικότερα να προκύψουν σε περιπτώσεις πολιτικής αστάθειας, καιρικών συνθηκών που δεν επιτρέπουν την πραγματοποίηση της συγκεκριμένης πτήσης, κινδύνων για την ασφάλεια των επιβατών, απροσδόκητων ελλείψεων στην ασφάλεια της πτήσης και απεργιών που επηρεάζουν τη λειτουργία του πραγματικού αερομεταφορέα.» [σελ. 6 του πρωτοτύπου]
- 22 Το άρθρο 5 («Ματαίωση») έχει ως εξής:
- 23 «(1) Σε περίπτωση ματαίωσης μιας πτήσης, οι επιβάτες δικαιούνται [...]

- 24 γ) αποζημίωση από τον πραγματικό αερομεταφορέα σύμφωνα με το άρθρο 7 [...]
- 25 (3) Ο πραγματικός αερομεταφορέας δεν υποχρεούται να πληρώσει αποζημίωση σύμφωνα με το άρθρο 7 αν μπορεί να αποδείξει ότι η ματαίωση έχει προκληθεί από έκτακτες περιστάσεις οι οποίες δεν θα μπορούσαν να αποφευχθούν ακόμη και αν είχαν ληφθεί όλα τα εύλογα μέτρα.
- 26 Το άρθρο 7 («Δικαίωμα αποζημίωσης») έχει ως εξής:
- 27 «(1) Όταν γίνεται παραπομπή στο παρόν άρθρο, ο επιβάτης λαμβάνει αποζημίωση ύψους:
- 28 α) 250 ευρώ για όλες τις πτήσεις έως και 1500 χιλιομέτρων [...]
- 29 Σχετική εθνική νομολογία επί του προδικαστικού ερωτήματος
- 30 Το Bundesgerichtshof (Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, Γερμανία) έκρινε, με απόφαση της 21.08.2012 (στοιχεία αναφοράς X ZR 138/11), τα εξής (βασικές διαπιστώσεις):
- 31 «1 Όταν ένα συνδικάτο καλεί στο πλαίσιο διενέξεως αφορώσας συλλογική σύμβαση εργασίας τους πιλότους ενός αερομεταφορέα σε παύση εργασίας, τούτο μπορεί να έχει ως συνέπεια τη δημιουργία έκτακτων περιστάσεων υπό την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού για τα δικαιώματα των επιβατών αεροπορικών μεταφορών.
- 32 2. Ο αερομεταφορέας απαλλάσσεται στην περίπτωση αυτή από την υποχρέωση παροχής αποζημίωσης για τη ματαίωση των πτήσεων που [σελ. 7 του πρωτοτύπου] ακυρώνει προκειμένου να προσαρμόσει το πρόγραμμα πτήσεων στις αναμενόμενες επιπτώσεις της κηρύξεως απεργίας.»
- 33 Το Bundesgerichtshof (Ομοσπονδιακό Δικαστήριο) αιτιολόγησε την απόφασή του, μεταξύ άλλων, ως εξής (σκέψεις 25 επ.):
- 34 «Η επίκληση από την εναγομένη της συνδρομής εκτάκτων περιστάσεων δεν αποκλείεται για τον λόγο ότι η εναγόμενη είχε έλεγχο επί της καταστάσεως.
- 35 Κατά κανόνα, έλεγχος της καταστάσεως ο οποίος αποκλείει τη συνδρομή έκτακτης περιστάσεως δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι υφίσταται σε περίπτωση διενέξεως αφορώσας συλλογική σύμβαση εργασίας. Η απόφαση πραγματοποιήσεως απεργίας λαμβάνεται από τους εργαζομένους στο πλαίσιο της αυτονομίας τους όσον αφορά τις συλλογικές διαπραγματεύσεις και συνεπώς εκτός της επιχειρήσεως του πραγματικού αερομεταφορέα. Ως εκ τούτου, ο αερομεταφορέας δεν ασκεί συνήθως νομικώς ουσιώδη επιρροή στους εργαζομένους του αναφορικά με το αν θα απεργήσουν ή όχι. Στην περίπτωση αυτή, δεν φαίνεται πειστικό το επιχείρημα ότι εναπόκειται στον πραγματικό αερομεταφορέα, σε περιπτώσεις απεργιών εντός της επιχειρήσεως, να

ικανοποιήσει τα αιτήματα και με αυτόν τον τρόπο να αποτρέψει την απεργία. Τούτο θα υποχρέωνε τον αερομεταφορέα να παραιτηθεί από το προστατευόμενο από το ενωσιακό δίκαιο δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και να περιέλθει σε εκ των προτέρων μειονεκτική θέση στο πλαίσιο της εργασιακής διενέξεως. Τούτο δεν θα ήταν ανεκτό για τον αερομεταφορέα ούτε θα ήταν προς το μακροπρόθεσμο συμφέρον των επιβατών».

- 36 Οι νομικές απόψεις των διαδίκων
- 37 Η ενάγουσα υποστηρίζει την άποψη ότι μια απεργία ιδίων αεροσυνοδών του αερομεταφορέα δεν συνιστά «έκτακτη περίπτωση» κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 261/2004. Φρονεί ότι σε κάθε συλλογική διαπραγμάτευση πρέπει να αναμένονται απεργίες και, επομένως, ακυρώσεις και ματαιώσεις πτήσεων: πρόκειται για σύνηθες, αναμενόμενο [σελ. 8 του πρωτοτύπου] κατά την άσκηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, και όχι εξαιρετικής φύσεως, γεγονός.
- 38 Η εναγομένη υποστηρίζει την άποψη ότι μια οργανωμένη από συνδικάτο απεργία συνιστά έκτακτη περίπτωση ανεξάρτητα από το αν απεργούν εργαζόμενοι του πραγματικού αερομεταφορέα ή όχι. Ο κανονισμός (ΕΚ) 261/2004 δεν διακρίνει αναλόγως του αν πρόκειται για απεργία των εργαζομένων ή τρίτων.
- 39 Εθνικές δικαστικές αποφάσεις
- 40 Σε μεγάλο αριθμό εθνικών αποφάσεων μεταγενέστερων της απόφασης του Δικαστηρίου της 17ης Απριλίου 2018 (C-195/17), κατά την οποία η αξίωση αποζημιώσεως του επιβάτη δεν εξαρτάται από το αν μια απεργία είναι νόμιμη ή όχι κατά τις σχετικές εθνικές διατάξεις του εργατικού δικαίου και των συλλογικών συμβάσεων, αλλά ως «έκτακτες περιπτώσεις» κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 261/2004 πρέπει αντιθέτως να θεωρηθούν μόνο γεγονότα τα οποία, ως εκ της φύσεως και των αιτιών τους, δεν συνδέονται αναπόσπαστα με την κανονική άσκηση της δραστηριότητας του οικείου αερομεταφορέα και επί των οποίων ο μεταφορέας αυτός δεν έχει πραγματικό έλεγχο, κρίθηκε, κατά παρέκκλιση από την ανωτέρω απόφαση του ΒGH, ότι δεν υφίστανται έκτακτες περιπτώσεις. Το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει εν προκειμένω στην απόφαση του Landgericht [πρωτοδικείου] Nürnberg-Fürth της 02.03.2020 (στοιχεία αναφοράς 16 S 1060/20), η οποία συνοψίζει το κρίσιμο ζήτημα και παρατίθεται κατωτέρω ως παράρτημα. Το Landgericht συντάσσεται συναφώς με την κρατούσα νομολογία.
- 41 Όμως, επί του παρόντος, δεν είναι σαφές στη νομολογία αν το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξομοιώνει μια συνδικαλιστική απεργία με την «αδέσποτη απεργία» ή την αξιολογεί διαφορετικά, δεδομένου ότι αυτή, σε αντίθεση με την «αδέσποτη απεργία», προστατεύεται από το ευρωπαϊκό δίκαιο καθώς και από τα άρθρα 12, παράγραφος 1, και 28 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και ότι, ως εκ τούτου, η προς τον σκοπό αυτόν [σελ. 9 του πρωτοτύπου] ερμηνεία της απόφασης της 17ης Απριλίου 2018 (C-195/17) απαγορεύει να καλύπτεται

από την εν λόγω απόφαση και η οργανωμένη από συνδικάτο απεργία. Επίσης, το δικαίωμα στην απεργία, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 6, παράγραφος 4, του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη συνδέεται, σύμφωνα με την εισαγωγική περίοδο καθώς και την προγραμματική διάταξη στο μέρος I, παράγραφος 6, με το δικαίωμα σε –συντονισμένες– συλλογικές διαπραγματεύσεις. Πράγματι, το δικαίωμα απεργίας αναγνωρίζεται ρητώς για την «εξασφάλιση της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος της συλλογικής διαπραγμάτευσης». Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα μπορούσε να κρίνει ότι η εφαρμογή της νομολογίας του σε απεργίες οργανωμένες από συνδικάτο θα συνιστούσε παραβίαση του ευρωπαϊκού δικαίου, πράγμα που θα μπορούσε ενδεχομένως να συναχθεί από την αιτιολογική σκέψη 14 του κανονισμού (ΕΚ) 261/2004, στην οποία η απεργία χαρακτηρίζεται γενικώς ως «έκτακτη περίπτωση», αλλά κυρίως –εν πάση περιπτώσει κατ' αποτέλεσμα– θα συνιστούσε παρέμβαση στην προστατευόμενη από το ευρωπαϊκό δίκαιο ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι του αερομεταφορέα

- 42 Θα μπορούσε όμως να υποστηριχθεί και η διαφορετική άποψη σύμφωνα με την οποία είναι αναγκαίο να εξετασθεί ο λόγος για τον οποίο πραγματοποιήθηκε η απεργία. Επομένως, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι πρέπει να γίνεται διάκριση αναλόγως του αν η απεργία αποσκοπεί στην αποφυγή μέτρων εκ μέρους του αερομεταφορέα τα οποία συνιστούν επιδείνωση της υφισταμένης εργασιακής και συμβατικής καταστάσεως. Στην περίπτωση αυτή, η απεργία οφείλεται σε (επιχειρησιακή) συμπεριφορά του αερομεταφορέα και, επομένως, είναι «ελεγχόμενη». Αντιθέτως, αν το συνδικάτο ζητεί κάτι «επιπλέον» σε σχέση με τους μέχρι τότε όρους και, ως εκ τούτου, καλεί σε απεργία κατά του αερομεταφορέα χωρίς συγκεκριμένο κίνητρο, θα μπορούσε να συναχθεί η ύπαρξη έκτακτης καταστάσεως. Το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει εν προκειμένω στη [συνημμένη] απόφαση του AG Nürnberg της 29.11.2019, στοιχεία αναφοράς 240 C-6688/19, η οποία, εξάλλου, παρουσιάζει συνοπτικά την πρόσφατη νομολογία. **[σελ. 10 του πρωτοτύπου]**
- 43 Στάδιο της διαδικασίας
- 44 Η έκβαση της ένδικης διαφοράς εξαρτάται από την απάντηση που θα δοθεί στο προδικαστικό ερώτημα: κατά τα λοιπά, η διαφορά είναι από ουσιαστικής και νομικής απόψεως ώριμη προς εκδίκαση. [περαιτέρω ανάλυση] [παραλειπόμενα]
- 45 [παραλειπόμενα]